

УДК 811.111'42'38

DOI <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2022-16-19>

Ірина ЛОСЕВА

кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов факультету міжнародних відносин, Львівський національний університет імені Івана Франка, вул. Університетська, 1, м. Львів, Україна, 79000

ORCID: 0000-0002-5822-538X

Бібліографічний опис статті: Лосева, І. (2022). Метонімічне моделювання політичної полеміки. *Актуальні питання іноземної філології*, 16, 128–133, doi: <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2022-16-19>

МЕТОНІМІЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ ПОЛЕМІКИ

Стаття досліджує експресивність висловлювань у політичних промовах та зверненнях. Політична промова представлена як один із основних жанрів, що функціонують у просторі політичної полеміки. Експресивність висловлювань розглядається як сукупність семантико-стилістичних ознак мовних одиниць, які забезпечують здатність впливати на формування суспільної свідомості. **Метою роботи** є проаналізувати способи досягнення експресивності політичної промови за допомогою вживання метонімічних моделей на матеріалі вибірки з корпусу електронних газетних текстів та версій політичних промов Барака Обами та Мітта Ромні. У статті розглянуто теоретичні засади вивчення явища метонімії вітчизняними та зарубіжними лінгвістами в межах антропоцентричної парадигми. **Методологія** дослідження ґрунтується на загальних положеннях системного функційного аналізу, а саме на інтегративній методиці структурно-семантичного і контекстуально-інтерпретативного аналізу. У статті проаналізовано ефективність стилістичних засобів мовного впливу у промовах Б. Обами та М. Ромні та виокремлено основні функції метонімії серед яких: когнітивна, комунікативна, образотворча, евфемістична та прагматична функції. **Наукова новизна дослідження** полягає у тому, що аналіз метонімічних виразень дозволив виокремити найхарактерніші типи метонімічних моделей у сучасному політичному дискурсі серед яких ті, для створення яких промовець використовує назву держави, міста або ж вулиці для називання уряду країни або державних структур, а також ті, складові компоненти яких є лексичними одиницями, що називають визначні місця, країну, місто або її жителів цієї країни, номінують певну сферу діяльності, характерну для регіону, про який йдеться. Як **висновок** у статті стверджується, що метонімічне моделювання є тим прийомом стилістичного гатунку, який дозволяє зберегти видимість об'єктивності, є продуктивним засобом, вторинної номінації в політичному тексті.

Ключові слова: політична промова, експресивність, метонімія, стилістична фігура.

Iryna LOSYEVA

PhD in Philology, Associate Professor at the Department of Foreign Languages, Ivan Franko National University of Lviv, 1, Universytetska Str., Lviv, Ukraine, 79000

ORCID: 0000-0002-5822-538X

To cite this article: Losyeva, I. (2022). Metonymichne modeliuвання politychnoi polemiky [Metonymic modeling of political debate]. *Current Issue of Foreign Philology*, 16, 128–133, doi: <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2022-16-19>

METONYMIC MODELING OF POLITICAL DEBATE

The article studies the expressiveness of statements in political speeches and addresses. Political speech is presented as one of the main genres in the space of political debate. Expressiveness of statements is considered as a set of semantic and stylistic features of language units that provide the ability to influence the formation of social consciousness. **The aim** of the work is to analyze the ways of achieving the expressiveness of political speech through the use of metonymic models based on the lexical corpus of political debate between Barack Obama and Mitt Romney during the 2012 election campaign in the USA. Theoretical bases of studying the phenomenon of metonymy by Ukrainian and foreign linguists within the anthropocentric paradigm are given. **The research methodology** is based on the general ideas and issues of system functional analysis, namely on the integrative method of structural-semantic and contextual-interpretive analysis.

*The article analyzes the effectiveness of stylistic means of language influence in the speeches of B. Obama and M. Romney and highlights the main functions of metonymy, including: cognitive, communicative, visual, euphemistic and pragmatic functions. **The scientific novelty** of the study is that the analysis of metonymic expressions has allowed to identify the most characteristic types of metonymic models in modern political discourse, including those for which the speaker uses the name of the state, city or street to name the government or structures, as well as those components of which are lexical units that name landmarks, country, city or inhabitants of this country, nominate a certain area of activity, specific to the region. **In conclusion**, the article suggests that metonymic modeling is a stylistic method that makes it possible to preserve the appearance of objectivity, is a productive means of secondary nomination in the political text.*

Key words: political speech, expressiveness, metonymy, stylistic trope.

Головною метою будь-якої політичної промови є скерувати мислення, почуття та емоції слухача у потрібному політичному ораторові руслі. Отож, промовці, виголошуючи політичні промови та звернення, вдаються до різних стилістичних засобів, які уможливають апелювання до емоційних структур людської психіки, а також дій на підсвідомі компоненти мовного сприйняття. Саме цим можна пояснити високий рівень насиченості політичної промови мовними емоційно-експресивними стильовими засобами і прийомами стилістичного гатунку, серед великої кількості яких, особливої уваги заслуговує метонімія та прийоми метонімічного моделювання.

Актуальність дослідження метонімічного моделювання зумовлена необхідністю вивчити та дослідити експресивність висловлювань як сукупність семантико-стилістичних ознак мовних одиниць, характерну для політичної промови, як одного з основних жанрів, що функціонують у просторі політичної полеміки та забезпечують здатність впливати на формування суспільної свідомості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасна лінгвістична наука вивчає категорію експресивності в межах антропоцентричної парадигми (Куш, 2012; Приходько, 2001; Федатов, 2003; Худолій, 2006; Blackledge, 2005; Jonathan, 2013; Simpson, 2004 та ін.), основою якої є певні взаємопов'язані чинники, серед яких: мовна особистість, ставлення людини до світу, мовна компетентність, тобто здатність людини добирати засоби, що задовольняють її потреби в мовній діяльності. Водночас, емоційна форма вираження думки змінює усю схему сприймання сказаного аудиторією, впливаючи на механізми мислення, пам'яті та уваги, полегшуючи тим самим процес подачі та засвоєння інформації слухачами.

Мета дослідження – проаналізувати стилістичний ресурс мовних засобів політичної

полеміки крізь призму аналізу метонімічного моделювання. Дослідити метонімічні моделі як такі, що сприяють збільшенню експресивності й образності промови та допомагають досягнути бажаного прагматичного ефекту. Матеріалом дослідження послуговує корпус електронних газетних текстів, електронних версій промов, звернень та інтерв'ю Барака Обама та Мітта Ромні, які сповна відображають політичну риторику передвиборчих перегонів 2012 року у США.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для підсилення емоційно-психологічного впливу політичної промови використовують стилістичні фігури, тропи і прийоми, які належать до лексичного та синтаксичного рівнів мови. До групи найуживаніших лексико-стилістичних прийомів належать епітет, метафора, алюзія, а також метонімічні моделі через призму аналізу яких розкривається багатий стилістичний ресурс мовних засобів політичної полеміки. Отож, особливої уваги заслуговують метонімічні образи, які виступають засобом вивчення ментальних процесів та засобом осягнення національної самосвідомості. Даючи визначення явищу метонімії, зазначимо, що це близький до метофори троп, за допомогою якого значення слів переноситься з певних явищ і предметів на інші за суміжністю (Simpson, 2004, с. 43). Експресія стає можливою завдяки різним видам поживлення метонімії, наприклад, посилення метонімії іншими стилістичними фігурами або тропами. Все це в комплексі привертає увагу адресата до способу вираження думки, яка сприймається як більш вагома і яскрава. На нашу думку, метонімічне увиразнення політичної полеміки – це сукупність метонімічних переносів різного рівня, які свідомо використовуються оратором для представлення, оцінки і трансформації якогось фрагмента дійсності з метою впливу на читача і формування в останнього бажаного

ставлення до повідомлення. Таке визначення є етимологічно близьким до визначення метафоричного увиразнення дискурсу. На думку дослідників, з погляду сучасної когнітивної семантики метафоричне моделювання – це засіб осягнення, рубрикації, подання та оцінки фрагмента дійсності за допомогою сценаріїв і фреймів, які відображають національну, соціальну та особистісну самосвідомість (Акішина, 2010; Качур, 2016; Куш, 2012). Загалом таке визначення є дотичне й до визначення метонімічного моделювання, адже метонімічне перенесення безпосередньо трансформує реальність. Завдяки метонімії імпліцитно оцінюються події, люди, явища. Автор може впливати на адресата, він може нав'язати свій погляд так, що адресат далеко не завжди помічає суб'єктивність розповіді. На відміну від метонімічних переносів, метафоричні конструкції дають змогу авторові висловитися експліцитніше, тож його ставлення до об'єкта оповіді ніколи не залишиться непоміченим.

Для повнішого розуміння специфіки метонімічного моделювання в просторі політичної полеміки потрібно розглянути функції метонімії, з'ясувати, чому політики, виголошуючи промову, використовують метонімічний спосіб конструювання тексту. Розглядаючи функції метонімії, ми скористалися найменуваннями і визначеннями деяких функцій, на які вказують дослідники цього явища (Акішина, 2010; Cislaru, 2007).

Отож, намагаючись виокремити головні функції метонімії, розглядаємо когнітивну функцію як основну, це та функція, що дозволяє розширювати мовну картину світу, адже за допомогою метонімії адресат формує нові уявлення і поняття, виділяє подібність між об'єктами, живими істотами або ідеями, об'єднує їх в абстрактні категорії. Виокремлюємо комунікативну функцію, яка передбачає заміну конкретного поняття узагальнювальним абстрактним поняттям і забезпечує лаконізм викладу матеріалу. Заразом має місце й образотворча функція, завдяки якій метонімія допомагає зробити повідомлення образним, яскравим, наочним. Евфемістична функція передбачає те, що метонімія допомагає представити інформацію, яку автор не може або не вважає за потрібне відзначити, за допомогою безпосередніх номінацій. Завдяки прагматичній функції в адресата створюється емоційне сприйняття

предмета обговорення, а також позитивні або негативні установки.

Аналізуючи вибірку корпусного матеріалу дослідження і зіставляючи риси вияву метонімії в риториці Б. Обама і М. Ромні, фіксуємо різні типи метонімічних моделей, у яких використано:

1. Назву держави, міста, вулиці для називання уряду, державних структур:

– “*Washington speculators were reaping huge profits by making bets with other people's money*” (Обама, 2012);

– “*...to refight the battles over Wall Street reform; regulations on Wall Street; big decisions will be made in Washington, on jobs and the economy*” (Обама, 2012);

– “*...another government program or dictate from Washington; to walk into a White House dinner; be ready for diplomacy with Beijing*” (Обама, 2012).

– “*A couple of months ago, we saw a fascinating exchange on Capitol Hill that epitomized not only this administration's inaction on entitlements, but also its appalling lack of leadership*” (Ромні, 2012).

У наведених прикладах фіксуємо асоціацію власних назв з осередком державної влади, на позначення якої багаторазово використовується назва міста, столиці Сполучених Штатів, Вашингтон (*Washington*); назва вулиці *Wall Street* уособлюється з економічною і фінансовою сферою життєдіяльності країни; вжите Б. Обамою слово *Beijing* на позначення столиці Китаю узагальнює всі дипломатичні структури країни, а також гілки влади, які готові до розбудови дипломатичних зв'язків і співпраці в різних сферах. А згадуючи історичний житловий район у Вашингтоні Капітолійський пагорб (*Capitol Hill*), М. Ромні має на увазі Конгрес Сполучених Штатів, який знаходиться в будинку Капітолію.

2. Лексичні одиниці, назви визначних місць, що називають країну, регіон, місто, жителів цієї країни або номінують певну сферу діяльності, характерну для регіону чи події, які мали місце:

– *We built railroads and highways, and the Hoover Dam and the Golden Gate Bridge together; there were those who said we should let Detroit go bankrupt; the founder of the next Google; I need you to vote this November* (Обама, 2012).

Як бачимо, в одному із своїх звернень Б. Обама вдається до вживання назв визначних місць на позначення держави загалом. Отож, обговорюючи шляхи розбудови держави, він вживає назву гідротехнічної споруди – Гребля Гувера, що являє собою бетонну греблю та гідроелектростанцію, а також назву підвісного моста – Золоті Ворота, маючи на увазі не окремі місця, а всю державу, яка переживає епоху перебудов і розквіту за часів саме його президентства, президентства Барака Обами. Ще в одному прикладі можемо спостерігати, що промовець використовує назву міста Детройт, і мова йде про погрози оголосити його банкрутом, але ми розуміємо, що, вдаючись до метонімічного моделювання, Б. Обама має на увазі не просто місто, як одну з адміністративних одиниць, а цілу індустрію машинобудування, осередком якої у XX ст. стало місто Детройт. Так само, застосовуючи прийоми метонімічного моделювання, президент говорить про наступного винахідника пошукової системи Гугл, маючи на увазі освічену та талановиту молодь, яка покликана творити нові відкриття у сфері інформаційних технологій. А із заклику громадян своєї держави проголосувати в листопаді зрозуміло, що Б. Обама говорить про 57-мі президентські вибори США, які відбулися 6 листопада 2012 р. і на яких він був переобраний на другий термін. Так само і М. Ромні послуговується метонімічними конструкціями, до прикладу:

– *“A group of veterans like these that were seated not far from me – one of them had been the lookout on the U. S. S. Tennessee on the day of Pearl Harbor”* (Ромні, 2012);

– *“And then – then of course he – he says he’s going to invest. He likes to pick winners and losers, like Solyndra – as my friend said, he likes to pick losers. And then, of course, he – he says he’s going to raise taxes”* (Ромні, 2012);

– *“And we need to make sure that Piketon has the most modern technology so that we can provide that source of security for our great country. Number one, energy”* (Ромні, 2012).

Згадуючи Перл-Харбор (*Pearl Harbor*) – бухту на острові Оаху, Гаваї, на захід від Гонолулу, велика частина якої зайнята центральною базою Тихоокеанського флоту військово-морських сил США, має на увазі події, які розгорнулися 7 грудня 1941 р. і стали початком війни

в Тихому океані між Японією та США, а саме, напад японської палубної авіації та японських карликових підводних човнів на американські військово-морську і повітряну бази, розташовані в околицях Перл-Гарбора. В одній із промов політик згадує маленьке містечко Пайктон (*Piketon*), маючи на увазі виробництво збагаченого урану, центром якого є Пайктон. Яскравим прикладом метонімічного увиразнення полемічного дискурсу слугує приклад, в якому М. Ромні, вдаючись до критики свого опонента Б. Обами, згадує ім’я компанії *Solyndra*, яка опинилася в центрі фінансового скандалу, що розгорнувся в США і був спричинений напівмільярдом кредитом, гарантії за яким адміністрація президента Б. Обами надала компанії *Solyndra*. Одним з головних інвесторів цієї фірми, яка займалася розробкою і виробництвом сонячних батарей, був мільярдер Дж. Кайзер, який фінансував виборчу кампанію Обами у 2008 р. Кредит було надано у вересні 2009-го, а до кінця серпня 2011-го компанія збанкрутувала. Ця справа стала справжньою знахідкою для республіканців у передвиборчий рік. Повсяк раз, критикуючи адміністрацію, М. Ромні обов’язково асоціює назву компанії з високим рівнем безробіття і дефіцитом бюджету та наголошує, що ця історія підриває довіру до однієї з фундаментальних доктрин демократів – потребу втручання держави в економіку.

3. Лексичні конструкції на позначення політичних угруповань, що вживаються замість назви її членів:

– *“We’re not Democrats or Republicans first; we’re Americans first; the historic change sweeping across the Arab World”* (Обама 2012).

Такі типи метонімічних образів, приклади яких наведено вище, в більшості випадків є такими, що застосовуються, власне, на позначення двох найпопулярніших політичних партій США – Демократичної та Республіканської.

4. Назви організацій, що переносяться на сукупність їхніх членів та вид їхньої діяльності:

– *“...and al Qaeda is on the path to defeat; Chrysler has grown faster in the U. S.; Ford is investing billions in U. S. plants and factories”* (Ромні, 2012);

– *“Over 2,000 Chrysler and GM dealerships have closed and 22 automobile manufacturing plants have been shuttered or idled”* (Ромні, 2012).

Очевидним є те, що у вищенаведеному прикладі під іменем назви терористичної організації № 1 у світі Б. Обама має на увазі усіх членів угруповання на чолі з ватажками і лідерами, а вживаючи назви моделей відомих автомобілів, обидва політики мають на увазі потужні масштаби машинобудівельної індустрії, що виробляє ті моделі, про які йдеться.

5. Лексичні конструкції, що містять власні назви, імена людей на позначення майстерності, досягнутого ними результату:

– “*This is on top of the **Bush tax cuts***” (Обама, 2012).

Мова йде про 43-го президента США Джорджа Буша, який зробив вагомий внесок у розвиток та процвітання держави, зокрема, запровадивши та реалізувавши одну з найбільших програм зниження податків, саме прийоми метонімічного увиразнення дискурсу дозволили створити наведений приклад, до якого часто вдається у своїй полеміці Б. Обама. Одним з найяскравіших прикладів такого увиразнення, який надає експресивності політичному дискурсу М. Ромні, є медико-економічний неологізм **Obamacare**, який утворився способом **Obama i care**, під основою **care** мається на увазі назва американської федеральної програми медичного страхування для осіб старше за 65 років **Medicare**:

– “*Of course, we’ll start with the easiest cut of all: **Obamacare**, a trillion-dollar entitlement we don’t want and can’t afford. It’s bad medicine, bad policy, and when I’m President, the bad news of **Obamacare** will be over*” (Ромні, 2012).

Розглядаємо конструкцію **Obamacare** як приклад метонімічного моделювання, оскільки, маючи в основі прізвище президента, конструкція активно увійшла в повсякденне вживання на позначення реформи охорони здоров’я, розробленої та імплементованої урядом Б. Обами, мета якої зробити медичне страхування загальним і доступним для населення, що викликало захоплення і під-

тримку демократів й обурення у республіканців. Тобто можемо відстежити чіткий перехід від особи до отриманого нею досягнення.

Отже, здійснений аналіз метонімічних увиразнень дозволив виокремити найхарактерніші типи метонімічних моделей у сучасному політичному дискурсі серед яких ті, для створення яких промовець використовує назву держави, міста або ж вулиці для називання уряду країни або державних структур, а також ті, складові компоненти яких є лексичними одиницями, що називають визначні місця, країну, місто або й жителів цієї країни, номінують певну сферу діяльності, характерну для регіону, про який йдеться. Окрім того, дослідження показало, що метонімічні образи переважають у мовленні М. Ромні, допомагаючи переносити значення слів з певних явищ і предметів на інші, про які мовиться.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, керуючись результатами дослідження, можемо стверджувати, що метонімічне моделювання є тим прийомом стилістичного гатунку, який дозволяє зберегти видимість об’єктивності. Саме тому політичні діячі, намагаючись зберегти об’єктивність, вдаються до метонімії, тож аудиторія далеко не завжди здогадується про певні маніпуляції. Питання використання метонімії в політичній промові є актуальним і в теоретичному, і в практичному плані, оскільки метонімія є досить продуктивним, одним із частотних засобів вторинної номінації в політичному тексті, з одного боку, а з іншого – експресія політичної промови, на нашу думку, виявляється саме на рівні метонімічного перенесення. Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні й аналізі інших емоційно-експресивних стильових засобів і прийомів які забезпечують здатність впливати на формування суспільної свідомості слухача під час виголошення політичної промови, найхарактерніші серед них епітет, метафора, алюзія.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Акішина М. О. Дискурсивна метонімія. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2010. № 11. С. 82–87.
2. Качур І. В. Сучасна лінгвістична теорія метонімії: лінгвокогнітивний і дискурсивний підходи. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2016. № 23. Том 2. С. 21–25.
3. Куш Е. О. Метонімічні номінації як засоби вираження етнічних упереджень у дискурсі американських і британських політиків. *Нова філологія*. 2012. № 50. С. 62–65.

4. Приходько Г. І. Способи вираження оцінки в сучасній англійській мові : монографія. Запоріжжя : ЗДУ, 2001. 362 с.
5. Худолій А. О. Функціональні зміни у мові американської публіцистики кінця XX – початку XXI століття : монографія. Острого : НаУОА, 2006. 384 с.
6. Cislaru G. Metonymic Modeling of Discourse, Discourse Modeling of Metonymy. The Case of the Place-Name Based Metonymies. Culture, Language and Representation, 2007. Vol. 5. P. 93–110.
7. Simpson P. Stylistics: A Resource Book for Students. Psychology Press, 2004. 247 p.
8. Remarks by the President at Campaign Event : веб-сайт. URL: <https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2012/05/23/remarks-president-campaign-event>Remarks by the President at Campaign Event (дата звернення: 18.08.2019).
9. Remarks by the President at campaign-event in Mt. Vernon, IA : веб-сайт. URL: <https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2012/10/17/remarks-president-campaign-event-mt-vernon-ia> (дата звернення: 10.11.2021).
10. Remarks of President Barack Obama Weekly Address : веб-сайт. URL: <https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2011/12/16/weekly-address-honoring-those-who-served-iraq-war-comes-end> (дата звернення: 11.11.2021).
11. Romney M. Remarks in Manchester Following the New Hampshire Primary : веб-сайт. URL: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=98865> (дата звернення: 18.08.2019).
12. Romney M. Remarks in Portsmouth, Ohio : веб-сайт. URL: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=115592> (дата звернення: 18.08.2019).

REFERENCES:

1. Akishyna, M. (2010). Dyskursyvna metonimia [Discursive metonymy]. *Naukovyi visnyk Khersonskogo universytetu*, 11, 82–87. [in Ukrainian]
2. Kachur, I. (2016). Sychasna lingvistychna teoria metonimii: lingvokognityvnyi i dyskursyvnyi pidhodu [Modern linguistic theory of metonymy: linguocognitive and discursive approaches]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnohumanitarnoho universytetu*, 23, 21–25. [in Ukrainian]
3. Kushch, E. (2012). Metonimichni nominatsii yak zasoby vyrazhennia etnichnyh uperedzhen u dyskursi amerykanskyyh I brytanskyyh politykiv [Metonymic nominations as a means of expressing ethnic prejudice in the discourse of American and British politicians]. *Nova filolohiia*, 50, 62–65. [in Ukrainian]
4. Pryhodko, H. (2001). Sposoby vyrazhennia otsinky v suchasniy angliiskiy movi [Ways of expressing evaluation in modern English]. *Zaporizhzhia : ZSU*. [in Ukrainian]
5. Hudoliy, A. (2006). Funktsionalni zminu u movi amerykanskoi publitsistyky kintsia XX na pochatky XXI stolittia [Functional changes in the language of American journalism of the late XX – early XXI century]. *Ostroh : NUOA*. [in Ukrainian]
6. Cislaru, G. Metonymic Modeling of Discourse, Discourse Modeling of Metonymy. The Case of the Place-Name Based Metonymies. Culture, Language and Representation, 2007. Vol. 5. P. 93–110.
7. Simpson, P. Stylistics: A Resource Book for Students. Psychology Press, 2004. 247 p.
8. Remarks by the President at Campaign Event : веб-сайт. URL: <https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2012/05/23/remarks-president-campaign-event>Remarks by the President at Campaign Event.
9. Remarks by the President at campaign-event in Mt. Vernon, IA : веб-сайт. URL: <https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2012/10/17/remarks-president-campaign-event-mt-vernon-ia>
10. Remarks of President Barack Obama Weekly Address : веб-сайт. URL: <https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2011/12/16/weekly-address-honoring-those-who-served-iraq-war-comes-end>
11. Romney, M. Remarks in Manchester Following the New Hampshire Primary : веб-сайт. URL: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=98865>
12. Romney, M. Remarks in Portsmouth, Ohio : веб-сайт. URL: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=115592>